

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 59/2020-11

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 6. februára 2020 predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného Advokátskou kanceláriou Ivan Syrový, s. r. o., Kadnárova 83, Bratislava, v mene ktorej koná advokát JUDr. Ivan Syrový, PhD., vo veci namietaného porušenia čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 6 Tdo 13/2019 a jeho uznesením zo 6. novembra 2019, ale aj postupom Krajského súdu v Nitre v konaní vedenom pod sp. zn. 1 To 67/2018 a jeho rozsudkom z 25. septembra 2018 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť [REDAKOVANÉ] o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Argumentácia ústavnej sťažnosti

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 23. decembra 2019 doručená ústavná sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 6 ods. 1

Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 6 Tdo 13/2019 a jeho uznesením zo 6. novembra 2019, ale aj postupom Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 1 To 67/2018 a jeho uznesením z 25. septembra 2018.

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že rozsudkom Okresného súdu Nitra (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 1 T 86/2014 z 20. marca 2018 bol sťažovateľ uznaný za vinného z prečinu usmrtenia podľa § 149 ods. 1 Trestného zákona na tom skutkovom základe, že 19. februára 2014 o 20.53 h. viedol v [REDAKOVANÉ] po [REDAKOVANÉ] ulici v smere od Kyneku do centra mesta osobné motorové vozidlo Honda FR-V rýchlosťou 49 – 55 km/h, pričom pred obchodným domom Mercury Market neskoro reagoval a zrazil chodca [REDAKOVANÉ] prechádzajúceho cez vozovku zľava doprava v tme, za dažďa, pod vplyvom alkoholických nápojov (1,97 promile alkoholu v krvi) a bez reflexných prvkov na tmavom oblečení, ktorý v dôsledku zrážky zomrel toho istého dňa v nemocnici. Za tento skutok mu bol uložený trest odňatia slobody v trvaní 1 roka s podmieneným odkladom na skúšobnú dobu v trvaní 2 rokov.

3. Proti rozsudku okresného súdu sa odvolal tak prokurátor, ako aj sťažovateľ, ktorý namietal svoju vinu s tým, že sa neprihliadlo na znalecký posudok z oblasti oftalmológie. Namietal tiež, že sa prihliadlo iba na znalecký posudok Ústavu súdneho inžinierstva, aj to len v neprospech sťažovateľa, hoci v ňom bol určený práve pohyb chodca po ceste ako technická príčina nehody. Odvolanie prokurátora smerovalo proti neuznaniu porušenia dôležitej povinnosti ustanovenej zákonom a proti neuloženiu trestu zákazu činnosti viesť motorové vozidlá.

4. Rozsudkom krajského súdu sp. zn. 1 To 67/2018 z 25. septembra 2018 bol rozsudok okresného súdu zrušený, pričom krajský súd sám posúdil skutok tak, že ho sťažovateľ spáchal porušením dôležitej povinnosti uloženej podľa zákona a vymeral mu za to trest odňatia slobody vo výške 2 rokov s podmieneným odkladom na skúšobnú dobu 2 roky, ako aj trest zákazu činnosti viesť motorové vozidlá akéhokoľvek druhu na 4 roky.

5. Proti rozsudku krajského soudu podal stěžovatel dovolanie, ktoré odôvodnil porušením práva na obhajobu v zmysle ustanovenia § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. Porušenie práva na obhajobu videl v prvom rade v tom, že podľa jeho názoru došlo k porušeniu zásady zákazu reformationis in peius, ďalej k opakovanému neprihliadnutiu na znalecký posudok z oblasti oftalmológie, k rozporu uloženého trestu so zásadami na ukládanie trestov nad rámec návrhu prokurátora a k porušeniu zásady ne bis in idem.

6. Uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 6 Tdo 13/2019 zo 6. novembra 2019 bolo dovolanie stěžovateľa odmietnuté, keďže vymedzené dovolacie dôvody nemali opodstatnenie. Podľa názoru stěžovateľa však uznesením najvyššieho súdu v spojení s rozsudkom krajského súdu došlo k porušeniu jeho označených práv podľa ústavy a dohovoru.

7. Stěžovateľ považuje predovšetkým uznesenie najvyššieho súdu za nepreskúmateľné. Hoci rozsudky okresného súdu a krajského súdu napádal v tom smere, že sa tieto nevysporiadali so znaleckým posudkom z oblasti oftalmológie, najvyšší súd sa s námietkou vysporiadal len stručne s poukazom na ustanovenie § 371 ods. 7 Trestného poriadku, podľa ktorého dovolanie len proti odôvodneniu rozhodnutia nie je prípustné. V skutočnosti však nešlo o dovolanie len proti odôvodneniu rozhodnutia. Aplikácia ustanovenia § 371 ods. 7 Trestného poriadku predpokladá, že dovolateľ nenapáda výrok rozhodnutia (teda s týmto sa stotožňuje) a nesúhlasí len s odôvodnením. Pritom stěžovateľ napádal konkrétne výroky o vine a treste, čo je z obsahu jeho podaní zjavné. Neobstojí ani argumentácia najvyššieho súdu, ktorý uviedol, že neakceptovanie znaleckého posudku z oblasti oftalmológie spadá výlučne do voľného hodnotenia dôkazov súdom. V rámci práva na spravodlivý proces je súd povinný zaoberať sa všetkými otázkami majúcimi pre vec podstatný význam. Práve otázka, či stěžovateľ mohol dostatočne zavčas chodca vidieť a či to za daných okolností bolo možné po ňom požadovať, je rozhodujúca pre posúdenie jeho viny, no všeobecné súdy sa ňou napriek tomu vôbec nezaoberali.

8. Ďalej sťažovateľ namieta porušenie zásady zákazu zmeny k horšiemu (reformationis in peius). Zmena spočívala v sprísnení trestu v odvolacom konaní. Predtým bol okresným súdom vydaný trestný rozkaz, ktorým bol sťažovateľovi uložený trest odňatia slobody na 1 rok so skúšobnou dobou na 2 roky, pričom proti trestnému rozkazu podal odpor iba sťažovateľ (nie teda aj prokurátor). Po zrušení trestného rozkazu rozhodol okresný súd rozsudkom o treste rovnako a až proti tomuto rozsudku podal prokurátor odvolanie a na základe jeho odvolania došlo v odvolacom konaní k zvýšeniu trestu až nad rámec návrhu prokurátora. Sťažovateľ si je vedomý, že výnimku zo zásady predstavuje práve situácia, keď proti rozhodnutiu prvostupňového súdu podá prokurátor odvolanie, no je podstatné, že proti trestnému rozkazu prokurátor odpor nepodal a po nariadení hlavného pojednávania obžaloba nepreukázala žiadne nové skutočnosti, ktoré by mohli viesť k tomu, aby okresný súd posúdil nehodu prísnejšie ako v trestnom rozkaze. Skôr opak je pravdou.

9. Najvyšší súd sa s touto námietkou vysporiadal tak, že poukázal na svoje iné rozhodnutie sp. zn. 5 To 2/2015 z 18. júla 2015, ako aj na to, že na hlavnom pojednávaní boli vykonané nové dôkazy, ktoré napokon viedli ku korekcii skutkových zistení vo výroku, k zmene právnej kvalifikácie a tiež k uloženiu novej sankcie. Poukázal tiež na ustanovenia § 335 ods. 3 Trestného poriadku, podľa ktorého samosudca nie je viazaný po podaní odporu právnou kvalifikáciou, ale ani druhom a výmerou trestu v trestnom rozkaze. Práve v rozhodnutí najvyššieho súdu sp. zn. 5 To 2/2015 z 18. júla 2015 je uvedené, že zmena k horšiemu nie je možná, *„pokiaľ by skutočne išlo o totožnú situáciu... pri absolútne nezmenených skutkových zisteniach a právnej kvalifikácii skutku, ale i nijako nezmenených skutočnostiach významných z hľadiska ukladania trestu“*.

10. Tu je potrebné uviesť, že v rámci dokazovania na hlavnom pojednávaní sa neobjavili žiadne nové dôkazy v neprospech sťažovateľa. Boli síce vykonané nové dôkazy, ale tieto nemohli svojím obsahom viesť k zmene skutkových zistení, právnej kvalifikácie a trestu k horšiemu.

11. Napokon došlo k porušeniu zásady prezumpcie neviny, keďže vzhľadom na skutkové okolnosti a konštatovanie viny sťažovateľa všeobecné súdy aplikovali právny

poriadok takým spôsobom, že povinnosť sťažovateľa predvídať vznik trestnoprávneho následku a zachovávať potrebnú mieru opatrnosti určili ako absolútnu povinnosť. Sťažovateľ nemôže mať absolútnu povinnosť predvídať, že pri dodržaní maximálnej povolenej rýchlosti pôjde cez cestu (hoci aj cez prechod pre chodcov) opitý chodec v tmavom oblečení, ktorý vôbec nevenuje pozornosť cestnej premávke. Sťažovateľovi preto nemožno klásť za vinu porušenie dôležitej povinnosti v cestnej premávke. Zo znaleckého posudku Ústavu súdneho inžinierstva je zrejmé, že chodec bol veľmi zle viditeľný.

12. Sťažovateľ požaduje, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„1. Základné právo sťažovateľa: [REDAKOVANÉ]..., na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivý proces v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Najvyššieho súdu SR v konaní so sp.zn. 6Tdo/13/2019 a postupom Krajského súdu v Nitre v konaní so sp.zn. 1To/67/2018 porušené bolo.

2. Ústavný súd Slovenskej republiky zrušuje uznesenie Najvyššieho súdu SR 6Tdo/13/2019 zo dňa 6.11.2019 a rozsudok Krajského súdu v Nitre 1To/67/2018 zo dňa 25.9.2018 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd SR je povinný uhradiť sťažovateľovi trovy konania.“

II.

Relevantná právna úprava

13. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

14. Podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)

ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak.

15. Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

- a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,
- b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,
- c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,
- d) ktorý je neprípustný,
- e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,
- f) ktorý je podaný oneskorene,
- g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

A. Vo vzťahu k napadnutému postupu a rozsudku krajského súdu

16. Na prerokovanie tej časti ústavnej sťažnosti, ktorá pre namietané porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru smeruje proti postupu krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 1 To 67/2018 a jeho rozsudku z 25. septembra 2018, nie je daná právomoc ústavného súdu.

17. Podľa § 132 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak o ochrane zákonných práv a slobôd sťažovateľa vo veci, ktorej sa ústavná sťažnosť týka, je príslušný rozhodovať iný súd, ústavný súd uznesením ústavnú sťažnosť odmietne pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

18. Proti rozsudku krajského súdu bolo prípustné dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok, a preto právomoc poskytnúť ochranu označeným právam sťažovateľa podľa

ústavy a dohovoru mal najvyšší súd v rámci dovolacieho konania. Tým je zároveň v uvedenom rozsahu vylúčená právomoc ústavného súdu. Treba tiež poznamenať, že možnosť podania dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku sťažovateľ aj využil.

B. Vo vzťahu k napadnutému postupu a uzneseniu najvyššieho súdu

19. Odlišná je situácia vo vzťahu k tej časti ústavnej sťažnosti, ktorá pre porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru smeruje proti postupu najvyššieho súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 6 Tdo 13/2019 a jeho uzneseniu zo 6. novembra 2019. Táto časť ústavnej sťažnosti nemá všetky náležitosti ustanovené zákonom, preto je potrebné ju odmietnuť podľa § 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde.

20. Podľa § 123 ods. 3 zákona o ústavnom súde sťažovateľ k ústavnej sťažnosti musí pripojiť aj kópiu právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo dôkaz o inom zásahu, ktorým malo dôjsť k porušeniu jeho základných práv a slobôd.

21. Podľa § 56 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak má návrh na začatie konania uvedený v § 42 ods. 2 písm. f), g), i) až l), n), q), r) a w) odstrániteľné nedostatky, môže ústavný súd vyzvať navrhovateľa, aby v určenej lehote tieto nedostatky odstránil. Ak účastník konania v určenej lehote nedostatky neodstráni, ústavný súd návrh na začatie konania odmietne. Na nedostatky návrhu na začatie konania uvedeného v § 42 ods. 2 písm. a) až e), h), m), o), p) a s) až v) ústavný súd navrhovateľa neupozorňuje.

22. Hoci podaná ústavná sťažnosť smeruje proti dvom rozhodnutiam všeobecných súdov, sťažovateľ v priamom rozpore s ustanovením § 123 ods. 3 zákona o ústavnom súde k ústavnej sťažnosti nepripojil ani jedno z uvedených ním napádaných rozhodnutí, pričom tak urobil bez akéhokoľvek vysvetlenia (netvrdil napríklad, že mu tieto rozhodnutia neboli riadne doručené, prípadne že nimi nedisponuje z iných, od neho nezávislých, dôvodov atď.). K ústavnej sťažnosti pripojil len plnú moc pre právneho zástupcu.

23. Z § 56 ods. 3 v spojení s ustanovením § 42 ods. 2 písm. f) zákona o ústavnom súde vyplýva, že v prípade odstrániteľných nedostatkov ústavnej sťažnosti môže (teda nemusí) ústavný súd vyzvať navrhovateľa (v danom prípade sťažovateľa), aby v určenej lehote tieto nedostatky odstránil. Inými slovami, za daného stavu bolo na zvážení ústavného súdu, či na doplnenie odstrániteľnej chýbajúcej zákonnej náležitosti (minimálne uznesenia najvyššieho súdu, keďže vo vzťahu k nemu by bola v zásade daná právomoc ústavného súdu) sťažovateľa vyzve.

24. Pri skúmaní rozsahu práva uváženia ústavného súdu podľa § 56 ods. 3 zákona o ústavnom súde (teda či sťažovateľa vyzve alebo nevyzve, aby v určenej lehote nedostatok ústavnej sťažnosti odstránil) treba zásadne zdôrazniť, že nejde o voľnú úvahu, ktorá by vlastne znamenala svojvôľu pri posudzovaní takejto otázky. Rozhodovanie v týchto súvislostiach sa musí riadiť určitými zásadami tak, aby bolo dostatočne predvídateľné a transparentné.

25. Podľa názoru ústavného súdu treba vychádzať zo skutočnosti, že v konaní o sťažnosti fyzickej alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ústavy sťažovateľ musí byť v celom konaní zastúpený advokátom (§ 34 ods. 1 zákona o ústavnom súde). Advokáta ako osobu práva znalú a oprávnenú na zastupovanie v súdnych konaniach treba nepochybne považovať za osobu odborne kvalifikovanú, od ktorej sa dá právom očakávať, inter alia, dostatočná znalosť procesnoprávných predpisov, ktorými sa riadi konanie, v ktorom klienta právne zastupuje. Vychádzajúc z tejto premisy možno dôjsť k záveru, že k postupu podľa § 56 ods. 3 zákona o ústavnom súde by malo zo strany ústavného súdu dochádzať skôr len výnimočne, keď to odôvodňujú konkrétne okolnosti daného prípadu. Inými slovami, výklad tohto ustanovenia má byť v zásade reštriktívny. Je zrejmé už na prvý pohľad, že v prípadoch, keď sťažovateľ (v rozpore s ustanovením § 34 ods. 1 zákona o ústavnom súde) podá ústavnú sťažnosť bez toho, aby k nej pripojil splnomocnenie pre advokáta a s prípadnými ďalšími chýbajúcimi náležitosťami, je postup ústavného súdu v zmysle § 56 ods. 3 zákona o ústavnom súde aj v rámci jeho reštriktívneho výkladu v zásade a spravidla na mieste (II. ÚS 238/2019).

26. V danom prípade je sťažovateľ zastúpený advokátom ako kvalifikovaným právnym zástupcom, no napriek tomu zákonná náležitosť ústavnej sťažnosti vyplývajúca z § 123 ods. 3 zákona o ústavnom súde absentuje. Z podanej ústavnej sťažnosti nevyplýva vôbec nijaké vysvetlenie, prečo sa tak stalo. Takúto situáciu nemožno pri spomínanom reštriktívnom výklade § 56 ods. 3 zákona o ústavnom súde považovať za takú výnimočnú či osobitú, ktorá by odôvodňovala, aby ústavný súd postupom podľa § 56 ods. 3 zákona o ústavnom súde vyzval sťažovateľa na odstránenie nedostatku podania.

27. Berúc do úvahy uvedené skutočnosti, ústavný súd rozhodol tak, ako to vyplýva z výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. februára 2020

Luboš Szigeti
predseda senátu